

Pro domo: Muzeul Arhivelor

VIRGILIU Z. TEODORESCU

După anul 1831, nou înființată instituție, Arhivele Statului, a avut misiunea, conform prevederilor Regulamentului Organic¹, să preia, să păstreze și să conserve documentele vechilor instituții desființate prin amplul proces de metamorfoză a societății românești. Din primele momente a fost necesară elaborarea regulamentelor care să definească² principiile călăuzitoare pentru luarea în evidență a documentelor, modul de depozitare a acestora, măsurile de conservare și cele care vizau folosirea pentru diversele activități (ce reclamau scoaterea și apoi reîntregirea documentelor la fondurile respective).

Concomitent s-a impus prezentarea către public³ a documentelor teaurizate, pe această cale ilustrându-se menirea instituției Arhivelor Statului de păstrătoare a mărturiilor trecutului.

Prezentarea publică a variatelor genuri de acte era preconizată pentru a obține o mai bună atitudine față de documentele elaborate la un moment dat, nu numai ca acte ale prezentului, dar și ca moștenire pentru viitorime. Înființarea D.G.A.S., ca urmare a evenimentelor anilor 1859-1861, a contribuit la o mai bună organizare a sistemului⁴, promovând noi măsuri pentru cunoașterea tezaurului arhivistic. A fost perioada când instituția a trecut la publicarea de

¹ *Regulamentul Organic al Moldovei*, Iași, Tipografia Institutului „Albina”, 1846, p. 209-210, capitolul VIII, *Divanul Domnesc*, art. 366; Constantin Moisil, *Arhivele Statului și Regulamentul Organic*, Tip. „F. Göbl”, 1930, 23 p.: *Arhivele Statului – 125 ani de activitate, 1831-1956*, București, 1957, p. 11, 17 (în continuare: *A.S. – 125*).

² *A.S. – 125*, p. 28 și în continuare, 155.

³ La 18/30 noiembrie 1862, Grigore N. Manu formula propuneri pentru reorganizarea D.G.A.S., prevăzând înființarea și a unui Muzeu al Arhivelor Statului. Vezi: D.A.N.I.C., fond *D.G.A.S.*, dosar 218/1862, f. 241-242v.: *Regulamentul pentru organizarea Serviciului Arhivelor*, din 4 martie 1869, titlul II, capitolul II, *Secțiunea Istorică și Secretariat*, art. 12...îngrijirea...Muzeului de paleografie și sigilografie; *Legea pentru organizarea Arhivelor Statului din anul 1925*, art. 14, activitatea științifică; *Legea nr. 64*, din 5 aprilie 1932, art. 14.

⁴ Au fost formulate inclusiv apeluri publicate în presă prin care se solicita deținătorilor să ofere Arhivelor Statului documentele deținute. Tot pe această cale au fost popularizate persoanele care au oferit documente. La 1 iunie 1862, a fost promulgat *Decretul domnului Alexandru Ioan Cuza pentru aducerea la îndeplinire a unificării Arhivelor Statului*. Vezi: D.A.N.I.C., fond *Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice*, dosar 534/1862, f. 74, 74v., 96.

documente și la organizarea primelor expoziții arhivistice⁵. Reacțiile provocate au fost concludente, noi documente fiind oferite de diverse persoane pentru a fi integrate în fondurile și colecțiile arhivelor⁶.

Atât în Regulamentul pentru organizarea Serviciului Arhivelor⁷ din 4 martie 1869 cât și în cel din 11 iunie 1872 au fost incluse prevederi referitoare la Muzeul de paleografie și sigilografie, a cărui activitate se dorea beneficia pentru viitor. Dezideratul, pentru a deveni realitate, impunea rezolvarea spinoasei probleme a localului Arhivelor Statului, iar conducătorii instituției⁸ au făcut numeroase demersuri în acest sens. Din păcate, nu s-a depășit stadiul elaborării de proiecte⁹ pentru viitorul edificiu. În tema încredințată arhitecților

---

⁵ La 15 noiembrie 1863 era întocmit proiectul planului de activitate al Arhivelor Statului pentru anul 1864. Sunt prevăzute măsuri referitoare la dezvoltarea bibliotecii și pentru organizarea unui Muzeu al Arhivelor Statului. Vezi: D.A.N.I.C., fond *D.G.A.S.*, dosarele 218/1862, f. 78v; 226/1862, f. 18-19v.; la 14/26 noiembrie 1864, Cezar Bolliac raporta Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice că era necesară executarea de mobilier: dulapuri pentru documente, rafturi pentru dosare, vitrine pentru sigilii și rarități paleografice. Vezi: D.A.N.I.C., fond *Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice*, dosar 524/1864, f. 439, 439v.

⁶ Septembrie 1864. Ca răspuns la apelul lansat de Cezar Bolliac, frații Ilie și Petre Preda au oferit Arhivelor Statului un document de la Matei Basarab, solicitând o traducere a lui. Vezi: D.A.N.I.C., fond *D.G.A.S.*, dosar 289/1864, f. 15.

⁷ Din 27 septembrie 1862, conform *Regulamentului de organizare a Arhivelor Statului*, se trecea la unificarea celor două instituții, devenită efectivă la 31 octombrie 1862. Vezi: *A.S. – 125*, p. 34 și anexa 27, p. 183-187, p. 193-196; D.A.N.I.C., fond *D.G.A.S. – Secția Secretariat*, dosar 1/1862, f. 255-257, titlul II, *Secțiunea Istorică și Secretariat*, art. 11, misiunea de a îngriji Biblioteca arhivei. Muzeul de paleografie și sigilografie; Constantin Moisil, *Arhivele Statului*, în „Boabe de grâu”, anul I, nr. 10, decembrie 1930, p. 592-601.

⁸ Amintim numai câțiva din cei care au făcut demersuri pentru obținerea spațiilor necesare Arhivelor Statului, din București: Grigore Alexandrescu, Grigore Bengescu II, Cezar Bolliac, Grigore N. Manu, Bogdan P. Hasdeu, iar de la Iași: Gheorghe Asachi, Vasile Alecsandri, Sever Zotta, Gheorghe Ungureanu. Vezi: D.A.N.I.C., fond *Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice*, dosar 534/1862, f. 135, 135v.; intervenția din 13 iunie 1862, făcută de Grigore Bengescu II pentru ridicarea unui nou local al Arhivelor Statului, argumentând necesitatea unei construcții speciale și definitive pentru păstrarea documentelor și a înființării Institutului de paleografie națională, inclusiv spații pentru muzeu. Vezi: *Ibidem*, dosar 262/1862, f. 16-19v.

⁹ În a doua jumătate a secolului al XIX-lea problema a fost în atenția conducătorilor Arhivelor Statului. Vezi: Aurelian Sacerdoțeanu, *Proiecte pentru Palatul Arhivelor Statului*, București, 1940. Au fost antrenați la aceste misiuni arhitecții: Gaetano Burelli, Alexandru și Constantin Săvulescu, Nicolae Munteanu, Cristofi Cerchez, George

proiectanți au fost preconizate și spații pentru organizarea de expoziții. Evenimente extraordinare au afectat prevederile bugetare din anii respectivi, amânând pentru timpuri mai bune realizarea edificiului Arhivelor. Fie că au fost inundații, incendii, secete, invazii de lăcuste ș.a., toate cu urmări nefaste în starea recoltelor anilor respectivi, ele au impus renunțarea „pentru moment” la declanșarea lucrărilor de construcții, rămânând ca în condiții mai bune intenția să fie concretizată. La începutul secolului al XX-lea a fost numit la conducerea Arhivelor Statului profesorul Dimitre Onciul¹⁰. Acesta a înțeles că dezideratul înaintașilor, datorită amplorii investiției reclamate, era irealizabil. Ca atare, a preferat să treacă la o acțiune eșalonată¹¹ pe ani de muncă, dar cu eficiență finală, atât pentru Arhivele Statului cât și pentru soarta ansamblului Mihai Vodă, care găzduia instituția.

Arhivele Statului, direcție generală în cadrul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, au recurs la serviciile unor valoroși arhitecți ai epocii, mulți cu experiență chiar în domeniul restaurării monumentelor istorice, activitatea lor anterioară desfășurată în Comisiunea Monumentelor Istorice fiind

Duca, Iulius Magni, Ion Mincu, Alouis Pierre Blanc, George Sterian, Alexandru Băicoianu, Nicolae Gabrielescu, Petre Antonescu. Vezi: *A.S. - 125*, p. 73, 74, 78.

¹⁰ *Dimitre Onciul* (7 ianuarie 1856, Straja, jud. Suceava – 20 martie 1923, București, înmormântat la Cernăuți). Studii la Cernăuți și Viena, doctor în istorie, activitate didactică, profesor universitar, membru și președinte al Comisiunii Monumentelor Istorice, membru și președinte al Comisiei cor.sultative heraldice, membru și președinte al Academiei Române, director general al Arhivelor Statului de la 1 aprilie 1900 și până la încetarea din viață. Vezi: Ștefan Ștefănescu, *Dimitre Onciul*, în *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 244-245; Mihail Fănescu, *Dimitre Onciul*, în *Figuri de arhiviști*, București, D.G.A.S., 1971, p. 201-227; Virgiliu Z. Teodorescu, *Dimitre Onciul, protector al izvoarelor trocutului poporului român*, în „Revista Arhivelor”, anul LXXI, vol. LVI, nr. 2, 1994, p. 199-205.

¹¹ Eșalonarea (1900-1915) a permis abordarea următoarelor lucrări: la latura de vest, la parter, depozite, iar la etajul I serviciile D.G.A.S. și, în construcția adosată, locuința directorului general; în latura sudică a fost amenajată o nouă intrare pe sub o nouă clopotniță; latura nordică a fost adaptată pentru birouri, sală de ședințe, depozite; tronsonul de pe latura estică, până la clopotniță (fostul palat domnesc), atât parterul cât și etajul I au fost adaptate pentru depozite. Concomitent cu aceste lucrări au fost eliminate, prin demolare, clădirile degradate de pe laturile de sud și est, fosta trapeză și fostul arhondaric, pentru a asigura terenul pe care urma să fie ridicat palatul Muzeului Arhivelor Statului. Informații concludente se află în fondul D.G.A.S., dosarele: 757/1900; 763/1901; 768/1902; 775/1903; 781/1904; 787/1905; 793/1906; 799/1907; 811/1909; 820/1910; 826 bis/1911; 833/1912; 856/1915.

relevantă în acest sens. Cristofi Cerchez¹², Nicolae Gabrielescu¹³, Alexandru Băicoianu¹⁴ și Petre Antonescu¹⁵ au fost cei care, analizând starea fizică a

Ansamblul istoric Mihai Vodă.

Fațada interioară – latura sudică – intrarea în Muzeul Arhivelor

¹² *Cristofi Cerchez* (5 iulie 1872, București – 15 ianuarie 1955, București, cimitirul Ghencea). Studii de arhitectură la Milano, Italia, realizări și în domeniul valorificării stilului neoromânesc, contribuind la reușita restaurării unor ansambluri arhitectonice printre care și cel de la Mihai Vodă. Vezi: Paul Constantin, *Dicționar universal al arhitecților*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986, p. 67; fond D.G.A.S., dosarele: 781/1904; 787/1905; 793/1906; A.S. – 125, p. 78.

¹³ *Nicolae Gabrielescu* (1854-1926, Panciu). Studii de arhitectură, realizări și în domeniul restaurărilor vechilor edificii, inclusiv fosta mănăstire Mihai Vodă. Vezi: Paul Constantin, *op.cit.*, p. 120-121; Andrei Pippidi, *În ajunul înființării Comisiunii. Rolul lui Nicolae Gabrielescu*, în „Revista Monumentelor Istorice”, București, anul LXI, nr. 2, 1992, p. 72-75; A.S. – 125, p. 78.

¹⁴ *Alexandru Constantin Băicoianu* (1859, București – 1929, București, cimitirul Bellu). Studii de arhitectură la Paris, arhitect diriginte al construcției Ateneului Român, contribuții la refacerea ansamblului Mihai Vodă. Vezi: Paul Constantin, *op.cit.*, p. 35; fond D.G.A.S., dosar 781/1904; A.S. – 125, p. 78.

¹⁵ *Petre Antonescu* (29 iunie 1873, Râmnicu-Sărat – 22 aprilie 1965, București, cimitirul Bellu). Studii de arhitectură la Paris, discipol al lui Ion Mincu, promotor al stilului neoromânesc, carieră didactică universitară, membru al Academiei Române, publicist. Pentru ansamblul Mihai Vodă a proiectat și coordonat lucrările pe șantier pentru ridicarea palatului Muzeului Arhivelor Statului. Vezi: Petre Antonescu, *Clădiri, construcții, proiecte, studii*, București, Editura Tehnică, 1965, planșele referitoare la proiectul muzeului; Paul Constantin, *op.cit.*, p. 22-23; A.S. – 125, p. 78.

clădirilor din compunerea ansamblului, au stabilit ce se putea restaura și adapta funcționalităților Arhivelor Statului și unde se impunea demolarea, datorită stadiului avansat de degradare. Proiectele fiind avizate, s-a trecut eșalonat la abordarea lucrărilor, pe parcursul anilor premergători Primului Război Mondial.

În toate aceste demersuri, directorul general Dimitre Onciul a fost o prezență activă. Problemele ivite erau operativ rezolvate. Astfel, într-un semnificativ raport¹⁶, el preconiza ca fațada exterioară a edificiului, predilect cea de pe latura vestică, să fie decorată cu elemente care să evoce episoade din istoria neamului românesc. Avea în vedere, în mod deosebit, stemele române în evoluția lor. Limitele sumelor alocate n-au permis realizarea și a unei asemenea intenții. În contextul prefacerilor, au fost înlăturate ruinele fostei trapeze¹⁷, ale arhondaricului¹⁸, ale clădirilor care adăposteau spitalele militare¹⁹, mica școală de chirurgie²⁰, muzeul antropologic²¹, toate din interiorul inelului mănăstirii, care încadra biserica Sf. Nicolae²² a fostei ctitorii a lui Mihai Viteazul. Și în exteriorul acestui inel s-a îndepărtat o serie de atenanse ruinate, care fuseseră în

¹⁶ În raportul din 29 martie 1906, Dimitre Onciul propunea ce trebuie inclus în repertoriul evocator al trecutului acestui edificiu istoric. Vezi: D.A.N.I.C., fond D.G.A.S., dosar 793/1906, f. 52-54v.

¹⁷ Pentru demolare, antreprenorul arhitect Ștefan Catzianu propunea conducerea Arhivelor Statului ca angajații săi să realizeze operațiunea, urmând ca el să primească materialele rezultate. Vezi: D.A.N.I.C., fond D.G.A.S., dosar 833/1912, f. 122. *Trapeză* – sală într-o mănăstire unde se servește masa în comun.

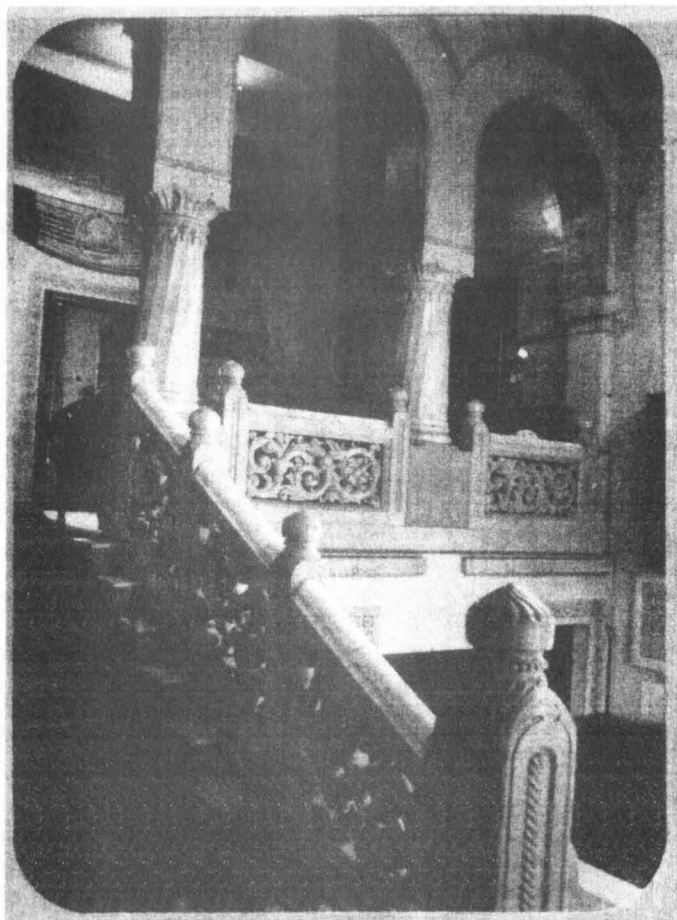
¹⁸ *Arhondaric* – spațiul bine definit în compunerea unei mănăstiri, rezervat pentru găzduirea oaspeților. La mănăstirea Mihai Vodă se afla pe latura vestică, flancat de clopotniță și trapeză.

¹⁹ Inițial organizate de armatele ruse în timpul prezenței lor, ca urmare a campaniilor împotriva trupelor otomane în al treilea deceniu al secolului al XIX-lea, ulterior anului 1831 devenind spital pentru tânăra oștire a Țării Românești. Vezi: G. Barbu, *Carol Davila și timpul său*, București, Editura Științifică, 1958, p. 103 și în continuare; idem, *File dintr-o istorie necunoscută*, București, Editura Militară, 1969, p. 170 și în continuare; Virgiliu Z. Teodorescu, *Din istoria medicinei: Dr. Carol Davila-remember*, în „Noutatea Medicală”, București, nr. 2, 2003, p. 60; idem, *Simboluri de for public ale cinstirii dedicate dr. Carol Davila*, în *loc. cit.*, p. 61-74; idem, *Bucharest Legend and History. Monument of Carol Davila*, în „Downtown magazine”, București, nr. 11, mai 2003, p. 14.

²⁰ G. Barbu, *Arta vindecării în Bucureștii de odinioară*, București, Editura Științifică, 1967, p. 277, fotografia clădirii școlii de mică chirurgie.

²¹ Muzeul de antropologie a fost constituit de dr. Carol Davila, pentru a servi procesului de învățământ al școlii.

²² Florentina Dumitrescu, *Biserica Mihai Vodă*, București, Editura Meridiane, 1969, 30 p. + 39 fotografii + bibliografie.

*Vedere interioară. Scara și holul Muzeului Arhivelor,
construite de arhitectul Petre Antonescu*

trecut anexele²³ gospodărești ale mănăstirii. Vatra fostei trapeze și, parțial, a arhondaricului au fost rezervate pentru viitorul Muzeu al Arhivelor Statului.

---

²³ Raportul din 16 ianuarie 1913, prin care se propunea exproprierea terenurilor limitrofe ansamblului Mihai Vodă. Vezi: D.A.N.I.C., fond D.G.A.S., dosar 840/1913, f. 10, 10v, 19.

Dialogurile lui Dimitre Onciul cu arhitectul Petre Antonescu l-au ajutat pe proiectant să înțeleagă intențiile comanditarului și, ca atare, în proiectul²⁴ întocmit pentru edificarea palatului s-a asigurat circuitul viitorilor vizitatori. Ca linie arhitecturală, autorul a demonstrat²⁵ că stăpâna atât elementele ce reprezentau o noutate în arhitectură, cât și o bună cunoaștere și preluare a tradițiilor vechii arhitecturi românești, pe care le-a valorificat pentru a defini specificul arhitecturii secolului XX. Concret, pentru interioarele palatului, arhitectul Petre Antonescu a prevăzut arcade, ancadramente de uși și boltiri, volumetrie, bolți, diferențe de înălțime, toate bucurându-se de o bună funcționalitate, aerare, iluminare și chiar sonorizare. Mai mult, la finisarea interioarelor, holurilor și sălilor au fost folosite decorațiuni inspirate de ornamentele vechilor edificii mănăstirești sau domnești, precum și de miniaturile documentelor secolelor trecute. Interioarele și exterioarele edificiului sugerau privitorului un amplu palat în care s-au unit elementele de arhitectură moldovenească (acoperișuri cu variație de înălțime, arcade) cu goticul transilvan al unor arce și cu stilul brâncovenesc. Ca măsură de protecție împotriva focului

---

²⁴ Proiectul a preconizat o construcție cu demisol, parter, etajul I, iar în zona răsăriteană și un spațiu la etajul II. Diferențele de înălțime, care valorificau și înclinația terenului, confereau palatului o notă impunătoare. Clădirea, privită dinspre exterior din zona sudică, permitea să fie remarcate ferestrele etajului I. Privind dinspre est, se vedeau ferestrele demisolului, care în această zonă era parterul clădirii, precum și cele ale etajelor I și II (arcate erau ferestrele demisolului și ale etajului I). Accesul la cel de al doilea hol asigura pătrunderea la demisol, la etajele I și II. Accesul principal asigura, la parter, intrarea la garderobă și instalațiile sanitare, precum și la scările care urcau la etajul I, unde, dintr-un hol, se asigura legătura cu camera birou, sala mare de expoziție și cea mică, legătura cu scara doi. Tot din acest hol, un coridor conducea la micile încăperi înșirate până la turnul de la intrare din latura sudică. În concluzie, în compunerea inițială se aflau trei săli, precum și alte multe camere de mici proporții. Vezi: D.A.N.I.C., fond D.G.A.S., dosarele 826 bis/1911, f. 32, 32v., 46, 56, 57, 59, 70, 71, 71v.; 840/1913, f. 26, 26v., 27, 27v., 28, 28v., 34, 34v.; 848/1914, f. 31, 31v., 32, 32v., 43.

²⁵ În deceniul în care a proiectat palatul Muzeului Arhivelor Statului, arhitectul Petre Antonescu realizase proiectele pentru palatul Ministerului Lucrărilor Publice, casa Oprea Soare, palatul Prefecturii județului Dolj, din Craiova, ș.a., construcții în care a integrat numeroase elemente din arhitectura veacurilor anterioare. Prin modul de îmbinare a obținut fericite soluții, iar prin modul de realizare a asigurat trănicia acestor lucrări. Receptiv la noile soluții constructive, a folosit, printre altele, betonul armat. Este printre primii care, în proiectele sale, a folosit elemente standardizate, care îi asigurau operativitate în etapele de lucru. A acordat o atenție constantă gradului de seismicitate al zonei, trasând o serie de directive ce s-au verificat, în timp, de seismele din anii 1940 și 1977.

s-au folosit tâmplărie metalică la ferestrele exterioare și paviment mozaicat portofiroliat.

Atenția cu care s-a construit acest edificiu, fiecare etapă fiind coordonată de arhitect, care a fost și diriginte²⁶ de șantier, a condus la obținerea unui bun rezultat. Predilect ne referim la bolta sălii mari, prima construcție publică de mari proporții realizată din beton armat care s-a dovedit, pe parcursul anilor, și mai ales la marile seisme, a avea un grad ridicat de rezistență. Calitatea acestei construcții s-a constituit într-o experiență preluată și în cazul altor edificii. În momentul aplicării dispoziției de demolare a construcției²⁷, ea a trebuit să fie dinamitată. Atenție s-a acordat proiectării și realizării ușilor de la sala mare, a mobilierului²⁸ specific, folosindu-se și în aceste cazuri elemente decorative inspirate de lucrările predecesorilor.

---

²⁶ A fost una din preocupările permanente ale arhitectului Petre Antonescu de a urmări și dirija colectivele de constructori care dau definitivare proiectelor sale, având pe această cale garanția lucrului bine făcut. Amintim, în acest sens, lucrările desfășurate pe parcursul anilor 1921-1926 pentru realizarea Arcului de Triumf din București.

²⁷ O primă vizită la ansamblul istoric Mihai Vodă a fost întreprinsă de familia Ceaușescu în ziua de 9 martie 1977, în jurul orei 18, când, pătrunzând în curte, i s-a pus generalului-maior Ionel Gal fireasca întrebare: „Ce a fost, ce este aici?”. Ar fi fost normal să le fie oferite răspunsuri ample, care să-i convingă de importanța pe care a avut-o acest ansamblu în decursul secolelor. Au primit un scurt și timid răspuns, care le-a provocat fireasca reacție, plecând rapid spre alte obiective. Am asistat la acest moment penibil și împreună cu cei prezenți am înțeles că s-a pierdut un rar prilej de a se pleda în avantajul acestei moșteniri. Au trecut anii de incertitudini și în vara anului 1984, atunci când N. Ceaușescu realiza săptămânal vizite de „lucru” pe șantierul Casei Republicii, a revenit la ansamblul Mihai Vodă. Și în acest caz întrebarea a fost repetată, acum „beneficiind” de un prompt răspuns al unei persoane aflate în grupul de „tovarăși” care-l însoțeau. A intervenit un vicepreședinte de la Primăria Municipiului București (tov. Nencioiu?) care, în calitate de „bun cunoscător”, a afirmat: „Tovarăși, aici a fost o mănăstire de maici”. Nu putem reproduce și modul de exprimare insinuantă și eronată; afirmația a fost, însă, convingătoare pentru ca să se dispună înlăturarea acestui ansamblu. Neîntrebat direct, personajul a considerat că trebuie să țâșnească, oferind o asemenea prezentare. De această dată nefiind prezent, evenimentul mi-a fost relatat de colegul care preluase conducerea muzeului. Am pomenit aceste episoade pentru a se înțelege câtă răspundere ne apasă atunci când suntem implicați în luarea unor hotărâri privind soarta unui monument istoric.

²⁸ Dimitre Onciul a solicitat arhitecților proiectanți și dotarea spațiilor interioare, în care publicul avea acces, cu mobilier care să fie realizat în manieră tradițională românească, urmând să fie expresia preluării și transmiterii simbolurilor încorporate ca elemente decorative. Vezi: D.A.N.I.C., fond D.G.A.S., dosarele 793/1906, 805/1908, 811/1909, 826 bis/1911, 833/1912, 848/1914, 787/1905, 737/1905.

Pentru iluminarea sălii mari s-au preconizat²⁹ lămpi amplasate pe pereții laterali, a căror lumină incandescentă era dirijată spre boltă, de unde se difuza în spațiul încăperii, însă ideea a fost ulterior abandonată, pentru ca la lucrările din 1955 să fie introdus iluminatul cu lămpi fluorescente, suspendate³⁰ în tavanul boltit.

O altă idee care n-a ajuns să se materializeze a fost cea a vitraliilor³¹ care urmau să sugereze, prin scenele tratate, o istorie a cancelarilor, a preocupării pentru păstrarea documentelor. Și în acest caz, evenimentele ulterioare au întârziat și apoi au înlăturat inițiativa.

Mobilierul³², constând din vitrine, dulapuri, mese, scaune, a fost confecționat din lemn de stejar, ornamentat cu decorațiuni inspirate de vechile piese din palatele voievodale, mânăstiri etc.

Lucrările de construcție au fost declanșate în anul 1911 și au continuat până în anul 1914 când, la izbucnirea războiului, clădirea era inclusiv pictată³³. Evenimentele anilor 1916-1918 au blocat finalizarea care să-i permită lui Dimitre Onciul deschiderea muzeului.

Facem mențiunea că inițiatorul acestui edificiu³⁴ în anii primului deceniu al secolului XX concepușe muzeul și ca un depozit model, în care să fie

²⁹ Viitoarele amplasamente se recunoșteau cu ușurință prin modul cum a fost realizată rețeaua de alimentare, respectiv, în zonele intermediare dintre ferestrele mari, unde se aflau dozele și diblurile pentru montarea lămpilor electrice, proiectate a avea aspectul de torță, faclă, masală.

³⁰ Instalația realizată în anul 1955 a fost totalmente inestetică și mai ales inefficientă, bolta fiind în umbră. Cu ocazia lucrărilor de renovare din anul 1969 am renunțat la acest amplasament, atașând lămpile pe boltă, lumina fiind reflectată de aceasta.

³¹ Modul de execuție a tâmplăriei metalice, cu tije de prindere a viitoarelor vitralii, era, în acest sens, concludent.

³² Mobilierul a fost conceput pentru fiecare spațiu, fiind funcțional, ușor de întreținut, rezistent și în concordanță cu ambientul oferit de celelalte realizări. O primă și bună experiență a fost dobândită cu prilejul participării, ca expozanți, la ampla manifestare din Parcul Carol I, în anul 1906, când, pentru modul de prezentare a pieselor de tezaur arhivistic, Arhivele Statului au fost onorate cu medalia de aur, conferită de comisarul Expoziției Jubiliare, dr. Constantin I. Istrati. Vezi: D.A.N.I.C., fond *D.G.A.S.*, dosarele 793/1906, f. 71; 811/1909, f. 203, 203v., 207, 207v.

³³ O mențiune făcută pe relieful arcadei sălii mari consemnează numele realizatorului primei picturi a sălilor: „J. Petersen, 1914”. Exemplul a fost mobilizator și pentru urmași, care au avut ulterior de lucru: „Restaurat de maeștrii Crețu Gh. și Bandac Petre, Buc., 1956”, „Restaurat de maeștrii Ene Gheorghe, Chiricuță C-tin, Pila R., 1966, Olteanu”. Vezi: D.A.N.I.C., fond *D.G.A.S.*, dosarele 848/1914, f. 195, 351, 355.

³⁴ Documentarea lui Dimitre Onciul și a colaboratorilor a permis cunoașterea modului cum alte țări au realizat prezentarea către public a propriilor tezaur arhivistice.

prezentate publicului cele mai importante fonduri și colecții. Acestui scop îi erau destinate spațiile de la demisolul clădirii³⁵. În ultimii ani ai vieții, Dimitre Onciul a renunțat la această formulă, mulțumindu-se doar cu expoziții în care să fie reunite documente-mărturii referitoare la anumite tematici. Problema deschiderii Muzeului Arhivelor Statului a fost în atenția conducerii³⁶ instituției în anii 1919-1924. Anumite dificultăți financiare, soarta tezaurului arhivistic evacuat în Moldova³⁷, predat Rusiei pentru păstrare și care nu era încă recuperat de la noile autorități au condus la amânarea momentului inaugurării muzeului.

Organizatorii Congresului Internațional de Bizantinologie găzduit de România în anul 1924 au inclus în program o vizită la Arhivele Statului, prilej de prezentare, în spațiul muzeului³⁸, a unei expoziții cu mărturii concludente privind moștenirea culturală de sorginte bizantină. Era mijlocul prin care se ilustra rolul teritoriului românesc de purtător și continuator al culturii bizantine. Acțiunea a mobilizat atât energii din Arhivele Statului, cât și din afară, mulți deținători ai diverselor genuri de valoroase piese oferindu-le pentru expunere. Satisfacțiile, pentru organizatori, au fost deosebit de mari. Piese expuse, documente, țesături, icoane, artă plastică, mic mobilier, toate au fost indubitabil relevante demonstrând că definiția „Bizanț după Bizanț” este pe drept cuvânt reală.

Prin proporțiile construcției, a spațiilor care urmau să fie gazda compartimentelor preconizatului Muzeu al Arhivelor Statului, aceasta reprezintă o unitate distinctă, de anvergură, pentru începutul secolului al XX-lea.

³⁵ Înzestrarea cu mobilier de depozit a acestor spații, camere și coridor, a servit pentru depozitarea de arhivă până la demolarea clădirii. În anii '60 aici au fost păstrate o parte din documentele Serviciului Regiunii București.

³⁶ Preocupare pentru Dimitre Onciul și Alexandru Lapedatu, ea a fost concretizată de Constantin Moisil.

³⁷ Cele mai semnificative documente din tezaurul Arhivelor Statului au fost ambalate și transportate în refugiu în Moldova, de unde, în condițiile presiunii militare, au fost evacuate în Rusia. Vezi: Virgiliu Z. Teodorescu, *Slujitori ai arhivelor din România: Profesorul Gheorghe Nedioglu – schiță de portret*, în „Revista Arhivelor”, anul LXIX, vol. LIX, nr. 4, 1992, p. 415-426; *Tezaurul României la Moscova – Documente 1916-1917*, selectate, adnotate și comentate de Viorica Moisuc, Ion Calafeteanu, Constantin Calafeteanu, coordonare și studiu introductiv de Viorica Moisuc, București, Editura Globus, 1993; Alexandru Lapedatu, *Scrieri alese – articole, cuvântări, amintiri*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1985.

³⁸ Varietatea exponatelor obținute de la terți deținători a oferit posibilitatea de a fi ilustrată ideea de moștenire culturală de sorginte bizantină.

La realizarea expoziției a fost cooptat colecționarul-muzeograf George Olszewski³⁹. Rezultatele obținute în anul 1924 au impus, însă, și o grăbire a integrării palatului în viața culturală a Capitalei⁴⁰. O primă măsură în acest sens a fost stabilirea datei inaugurării localului. Constantin Moisil, directorul general al Arhivelor Statului⁴¹, după consultarea tuturor factorilor, a hotărât ca inaugurarea să aibă loc la 1 mai 1925. Demersurile întreprinse⁴² au facilitat reuniunea oficialităților, a oamenilor de știință și cultură, a personalului arhivelor, colecționarilor, reprezentanților presei în incinta palatului Muzeului Arhivelor Statului. Astfel, moștenirea preluată de la Dimitre Onciul și Alexandru Lapedatu a fost pentru profesorul Constantin Moisil, membru corespondent al Academiei Române, unul din obiectivele majore pe care le abordase la preluarea misiunii. Ne referim la tripticul: „Revista Arhivelor”⁴³, Școala de Arhivistică și

³⁹ *George Olszewski* (25 aprilie 1889, București – 5 august 1943, București). Studii la București, Viena, Mitwald – Austria, inginer, colecționar, muzeograf, publicist, director onorific la Muzeul Arhivelor Statului, director al Muzeului „Toma Stelian”, organizator de expoziții în țară și în străinătate, membru al Societății „Ateneul Român”, al Societății Numismatice Române. Vezi: „Anuarul Ateneului Român pe anul 1943”, București, 1944, p. 17; Virgiliu Z. Teodorescu, *Contribuții la un portret de muzeograf: George Olszewski*, în publicația „Citadela”, Cerașu. Prahova.

⁴⁰ În acei ani se conjugau interesele Arhivelor Statului cu cele naționale, inclusiv cu cele ale orașului București, de a promova actul cultural în condițiile realizării Marii Uniri.

⁴¹ *Constantin Moisil* (8 decembrie 1876, Năsăud – 20 octombrie 1958, București, cimitirul Bellu). Studii la Năsăud, București, doctor în istorie, activitate didactică, numismatică la Cabinetul numismatic al Academiei Române, președinte al Societății Numismatice Române (1933-1958), specialist în arhivistică, sigilografie, heraldică, director general al Arhivelor Statului (1923-1938), publicist, membru de onoare al Academiei Române. Vezi: Constantin Preda, în *Enciclopedia istoriografiei românești*, p. 225-226; *Omagiu profesorului Constantin Moisil*, în „Revista Arhivelor”, vol. III/2, nr. 8, 1939, p. 185-462; *100 de ani de la nașterea lui Constantin Moisil*, articole semnate de E. Poștăriță, Al. Matei, A. H. Golimas, D. Berindei, M. Dogaru, Șt. Hurmuzache, I. Burlacu, V. Z. Teodorescu, El. Dima, Z. Petre, în „Revista Arhivelor”, anul LIV, vol. XXXIX, 1977, nr. 1, p. 76-92. La sărbătorirea din 12 noiembrie 1939 au luat cuvântul: Aurelian Sacerdoțeanu, Nicolae Bănescu, gen. Grigore Constandache, Ion Adrieșescu, Mihai Popescu, Ilie Bărbulescu, Henri Stahl, Ilie Țabrea, Scarlat Lambrino și Constantin Moisil. Vezi: „Buletinul Muzeului Militar Național”, București, anul III, nr. 5-6, 1939-1940, p. 159-165.

⁴² S-au făcut numeroase demersuri pentru a obține sumele necesare finalizării dotării și amenajării expoziției din cadrul muzeului.

⁴³ Constatăm o primă preocupare pentru editarea unui periodic al Arhivelor Statului încă din secolul al XIX-lea. Constantin Moisil a reușit să asigure apariția „Revistei

Paleografie⁴⁴ și Muzeul Arhivelor Statului, cărora le-a acordat cuvenita atenție în anii de activitate, exemplul personal de participare la viața acestora fiind un concludent catalizator al energiilor celor ce i-au fost colaboratori.

George Olszewski, remarcat încă din anul 1919, prin modul cum a participat la organizarea expoziției⁴⁵ sub auspiciile Ligii Culturale, pentru a evidenția tradițiile armatei române, a dat proba de foc la organizarea expoziției pentru Congresul de Bizantinologie, când, pe lângă mărturiile puse la dispoziție de Arhivele Statului, a inclus piese din diverse colecții, inclusiv ale sale personale. Pentru a asigura realizarea acestor expoziții și un program adecvat, Arhivele Statului au detașat, în cadrul muzeului, doi tineri angajați: Mihai

---

Arhivelor” în decursul deceniilor cât a condus instituția. Această serie a acoperit perioada anilor 1924-1947. O nouă serie a fost reluată din anul 1958.

⁴⁴ Profesorul universitar Dimitre Onciul realiza cursurile de paleografie în incinta Arhivelor Statului, documentele fiindu-le studenților materia primă de studiu, de la grafie la instituțiile evidențiate în conținutul acestora. Cei ce i-au fost „elevi” au făcut ca acest învățământ să urce pe noi trepte concretizate prin înființarea Școlii de paleografie. Denumirea, programa, diplomele au cunoscut o evoluție ascendentă. Vezi: *O nouă instituție culturală: Școala de arhivari paleografi organizată pe lângă Direcția Generală a Arhivelor Statului*, în „Glasul Bucovinei”, Cernăuți, anul VII, nr. 1661, 10 octombrie 1924, p. 2; cursurile începeau la 1 noiembrie și aveau o durată de doi ani; D.A.N.I.C., fond D.G.A.S., dosar 936/1925, f. 12, borderou cu plata diurnelor personalului Școlii practice de arhivari paleografi, luna decembrie 1924; C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XIX, București, Editura Librăriei Universale Alcalay et Co., 1931, p. 550-564, Regulamentul Școlii Superioare de Arhivistică și Paleografie din 10 iunie 1931. Vezi și Legea de organizare a Arhivelor Statului din 15 iulie 1931; A.S.-125, p. 64-66, la 28 noiembrie 1924 a fost Școala practică de arhivari-paleografi; la 30 mai 1931, Școala Superioară de Arhivistică și Paleografie; ca urmare a aplicării reformei învățământului din anul 1948, a fost promovată la gradul de Institut de arhivistică, dar la 9 septembrie 1950 acesta a fost desființat, din acel moment arhivistica fiind o disciplină predată la Facultatea de Istorie. Vezi: Traian Rus, Ioana Burlacu, *Școala de Arhivistică*, în „Revista Arhivelor”, anul XII, nr. 1, 1969, p. 135-150; Constantin Moisil, *Din istoria Școlii de Arhivistică*, în „Hrisovul”, nr. 1, 1941, p. 11-12; Ion Cojocaru, *Școlile tehnice și de specialitate din statul român, 1864-1918*, București, 1971, p. 235, referință la învățământul arhivistic din secolele XIX-XX; A.S. – 125, p. 64.

⁴⁵ Expoziția de la Școala „Clemența”, edificiu situat pe actuala stradă C. A. Rosetti, a fost deschisă la 6 iulie 1919, organizată sub coordonarea Ligii Culturale și a armatei. Experiența dobândită a condus la susținerea necesității efective a unui viitor muzeu militar. Vezi: T. Udrea, *Muzeul Militar Central*, în *Enciclopedia istoriografiei românești*, p. 383.

Regleanu⁴⁶ și Virgil Arbore⁴⁷. Pentru varietatea temelor abordate în perioada anilor 1926-1935, expozițiile au fost permanent reîmprospătate⁴⁸, atrăgând astfel atenția publicului. Prima expoziție a fost deschisă la 28 martie 1926, iar modul de organizare a fost conceput de George Olszewski.

Pentru aniversarea a 10 ani de la Marea Unire a fost pregătită o amplă expoziție care, însă, a fost deschisă abia în anul 1929⁴⁹.

Spațiul Muzeului Arhivelor Statului a devenit loc de desfășurare a numeroase manifestări cultural-științifice. Aici și-au desfășurat lucrările Societatea Numismatică Română⁵⁰, Societatea „Bucureștii Vechi”⁵¹,

⁴⁶ *Mihai Regleanu* (26 octombrie 1905, Voinești, jud. Iași – 26 septembrie 1979, București, cimitirul Bolovani, Ploiești). Studii de teologie și arhivistică, paleograf și arhivist la Arhivele Statului. Vezi: Damaschin Mioc, în *Enciclopedia istoriografiei românești*, p. 281. La începutul carierei a colaborat la organizarea Muzeului Arhivelor Statului. Vezi: *Mihai Regleanu la 60 de ani*, în „Revista Arhivelor”, anul VIII, nr.2, 1965, p. 338-339.

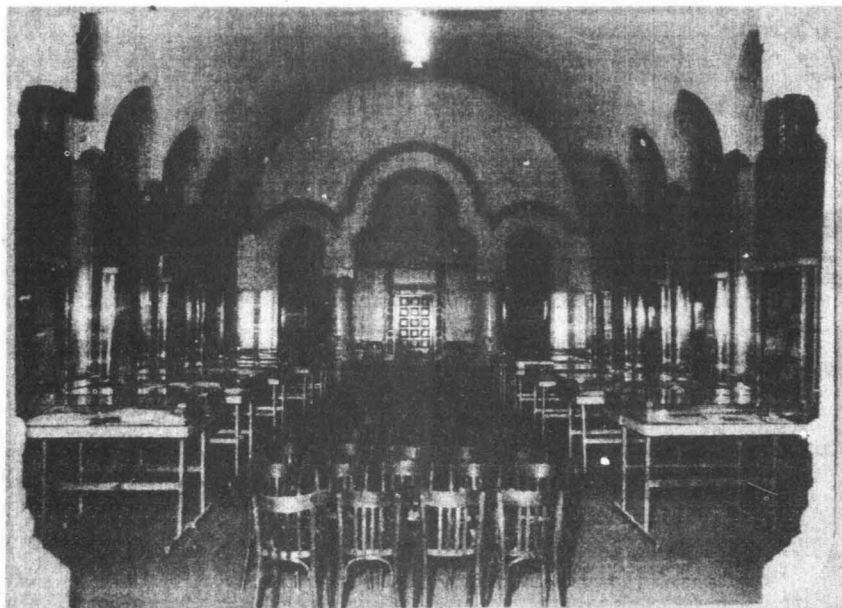
⁴⁷ *Virgil Arbore*, în anii tinereții, a fost angajat la Arhivele Statului; bogată activitate didactică, în perioada anilor 1939-1948 a fost director al Liceului „Gheorghe Șincai” din București, autor al unor valoroase manuale școlare.

⁴⁸ Practic, spațiile muzeului au fost folosite pentru organizarea de variate expoziții. Exemplificăm cu acțiunea dedicată „Zilei Cărții”, din 20 mai 1933, când la muzeu au fost expuse cărți, documente, stampe. Vezi: „Boabe de grâu”, București, anul IV, nr. 6, iunie 1933, p. 337.

⁴⁹ Pentru marcarea a 10 ani de la Marea Unire au fost preconizate ample manifestări, dar doliul național a impus amânarea lor. Muzeul Arhivelor Statului a găzduit o bogată expoziție. Vezi: „Revista Arhivelor”, anul II, nr. 4-5, 1929, p. 453.

⁵⁰ Societatea Numismatică Română (S.N.R.), înființată în anul 1903, a avut în persoana lui Constantin Moisil un neobosit cercetător, preocupat de studierea și publicarea informațiilor referitoare la evoluția monedei și a medaliei românești, relații cu alte centre de batere. Ca apreciere a bogatei activități, membrii societății l-au onorat cu funcția de președinte. Vezi Ilie Țabrea, *Opera științifică a lui Constantin Moisil*, București, Cartea Românească, 1939, 13 p., extras din „Revista Arhivelor”, anul III, nr. 8, 1939; idem, *Constantin Moisil, pionier al numismaticii românești*, București, Editura Științifică, 1970, 158 p. + 6 f. ilustrații.

⁵¹ Societatea istorico-arheologică „Bucureștii Vechi” și-a formulat, din 1919, aria preocupărilor. Dezideratele au fost abordate treptat, conducând la rezultate care au facilitat inaugurarea și îmbogățirea patrimoniului Muzeului Municipiului București. Cei ce s-au reunit au reușit ca prin cercetări să depisteze informații, relicve referitoare la trecutul multimilenar al acestei vetre de locuire umană. Membrii au avut în perioada de funcționare a Muzeului Arhivelor Statului o bună gazdă, atât pentru reuniunile de comunicări, cât și pentru expozițiile care oglindeau rezultatele cercetărilor întreprinse. Vezi: „Revista Arhivelor”, anul II,

Muzeul Arhivelor, vedere interioară. Sala mare, destinată spațiilor de expunere și manifestărilor cultural-științifice

Comisia Heraldică⁵² ș.a.

În momentul restituirii arhivei românești evacuate în anul 1917 în

---

nr. 4-5, 1929, p. 454, prezentarea programelor. A fost editat chiar și un periodic: „Bucureștii Vechi”. În nr. I-V, 1930-1934, Constantin Moisil a publicat, în cadrul rubricii *Contribuții la istoria Bucureștilor: I. București și împrejurimile la mijlocul veacului al XVII-lea; II. Primul sfat orășenesc al Bucureștilui, 1831.*

⁵² Comisiunea Consultativă Heraldică, constituită în conformitate cu legea din 23 iunie 1921 pentru uniformizarea sigiliilor folosite de autoritățile administrative, trecută sub autoritatea Ministerului de Interne, și-a desfășurat activitatea în perioada anilor 1921-1930, fiind condusă, inițial, de către Dimitre Onciul și apoi de Mihai Săulescu. Vezi: D.A.N.I.C., fond *Comisiunea Consultativă Heraldică*, inv. 1066, având 92 u.a. Peste ani, sub patronajul Academiei Române – Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, la 2 aprilie 1971 a fost constituită Comisia de heraldică, genealogie și sigilografie având ca obiectiv cercetările în domeniile respective. Vezi: *Enciclopedia istoriografiei românești*, p. 358-359. Cercetătorul Dan Cernovodeanu a realizat *Bibliografia heraldicii românești*, București, 1977, care, în cele X + 89 p., prezintă preocupările înaintașilor în acest domeniu.

Rusia⁵³, conducerea Arhivelor Statului a adoptat o soluție considerată la momentul respectiv provizorie, dar care a durat timp de două decenii. În anul 1935, ca urmare a tratativelor româno-ruse, Nicolae Titulescu a obținut acordul Rusiei Sovietice ca să restituie României fondul arhivistic. Acesta a fost transportat⁵⁴ cu vasul „Principesa Maria” la Constanța, de unde cele 1455 de lăzi au fost aduse la București și depozitate în spațiul Muzeului Arhivelor Statului. Se preconiza, în primul moment, că se va proceda la degajarea muzeului prin repartizarea, la fonduri, a documentelor restituite. Faptul că locul acestora fusese, însă, ocupat de alte documente preluate între timp a făcut ca noile venite să nu poată fi reintegrate. Ca atare, timp de 20 de ani, spațiul Muzeului Arhivelor Statului a găzduit această arhivă, înlăturând astfel posibilitatea ca în incinta muzeului să mai fie organizate acțiuni expoziționale.

În această perioadă, Arhivele Statului au organizat expoziții prin preocuparea Școlii de Arhivistică. Amintim, în acest sens, expoziția din anul 1942 realizată de Ion-Radu Mircea, al cărei catalog a fost inclus în volumul *Lección de deschidere*⁵⁵. Că problema expozițiilor era în atenția conducătorilor Arhivelor Statului o demonstrează și faptul că în programa de învățământ a Școlii Superioare de Arhivistică și Paleografie a fost predat un curs de muzeografie⁵⁶, care includea și aplicații practice. Evoluția școlii până la calitatea de institut de grad universitar a permis să aibă chiar o secție de pregătire a viitorilor muzeografi. Aplicarea reformei învățământului a dus la suprimarea institutului, în anul 1949 și, ca atare, în următorii ani activitatea expozițională a fost blocată până în anul 1956.

Momentul „Arhivele Statului 125” a fost marcat printr-o suită de măsuri organizatorice care au antrenat numeroase resurse umane și materiale. Pe baza unui plan de acțiune s-a procedat din timp la evacuarea a două spații ale muzeului. S-a trecut la ample lucrări de renovare a localului, de înzestrare cu

---

⁵³ Încă din anul 1918, România a făcut demersuri diplomatice pentru recuperarea tezaurului evacuat în Rusia. Restituirea a fost blocată de regimul bolșevic, prin invocarea a diverse pretexte care să ducă la o tergiversare perpetuă a problemei. În al patrulea deceniu, convorbirile dintre Nicolae Titulescu și Maksim M. Litvinov au facilitat restituirea documentelor.

⁵⁴ La 14 iunie 1935, osemintele lui Dimitrie Cantemir și cele 1455 de lăzi cu arhivă au fost aduse la Constanța. Vezi: „Almanahul Adevărul și Dimineața pe 1936”, București, p. 334; D.A.N.I.C., fond *Dudu Velicu*, dosarele 1015, 1252, 1257, 898.

⁵⁵ *Lección de deschidere*, București, 1942, p. 129-156, expoziție organizată cu prilejul deschiderii cursurilor anului de studiu.

⁵⁶ Cursul de muzeografie era, inițial, menit a oferi cursanților noțiuni care să le faciliteze în viitor organizarea unor expoziții cu documentele deținute: *A.S. – 125*, p. 66.

mobilier specific⁵⁷ pentru activitatea expozițională. În anul 1957, a fost deschisă o expoziție arhivistică⁵⁸ în care au fost prezentate publicului valori din tezaurul Arhivelor Statului. Interesul manifestat de vizitatori a determinat ca această expoziție să capete caracter de permanență.

Supravegherea și prezentarea expoziției au fost asigurate atât de personalul din cadrul Serviciului de Folosire, cât și de alte compartimente ale Arhivelor Statului. A fost o experiență benefică, implicând anumite comportamente în raporturile cu publicul vizitator. Cu timpul, a fost desemnată o persoană care să răspundă efectiv de problemele care le impunea o asemenea activitate⁵⁹. Astfel, anul 1964 a fost momentul când subsemnatul am preluat această muncă⁶⁰.

Am considerat prioritară problema reîmprospătării și completării numărului de exponate, o măsură minimală, dar foarte necesară. Concomitent, am făcut demersuri pentru realizarea unor expoziții temporare⁶¹, formulă prin care arătăm că se poate realiza o legătură permanentă cu vizitatorii. Începutul l-am făcut cu o expoziție documentară *Ion Creangă*⁶².

Spațiul modest rezervat custodelui a devenit gazdă pentru asemenea expoziții. În anii care au urmat, rezultatele obținute au fost argumentele care ne-au ajutat să obținem și alte spații din incinta muzeului și chiar să ne extindem, treptat, și în restul ansamblului⁶³.

---

⁵⁷ Au fost confecționate vitrine orizontale (lemn, mătase, sticlă), vitrine verticale (metal, sticlă) rabatabile.

⁵⁸ A.S. – 125, p. 131, expoziție deschisă la 27 aprilie 1957; Mihail Fănescu, *Documente din expoziția organizată de D.G.A.S. cu ocazia centenarului Unirii Țărilor Române*, în „Revista Arhivelor”, 1959, nr. 1, p. 135-146.

⁵⁹ Programul de vizitare, între orele 10-18, care presupunea prezența și în zi de duminică, a constituit o dificultate pentru persoanele care erau obligate să-l respecte fără a avea pasiune pentru activitatea cu publicul vizitator.

⁶⁰ Angajat în luna martie 1964, după perioada de „școlarizare” în ale regulamentelor am preluat această muncă.

⁶¹ Expoziția permanentă, valoroasă prin documentele semnificative pe care le reunea, nu putea fi un mijloc de mediatizare a muzeului și, ca atare, am făcut demersuri pentru a obține avizul organizării expozițiilor temporare. Vezi: Varvara Vâlceanu, *Expoziția arhivistică a D.G.A.S.*, în „Revista Arhivelor”, anul V, nr. 1, 1963, p. 267-284.

⁶² Expoziția *Ion Creangă* a evidențiat în mod deosebit contribuția marelui povestitor ca autor de manuale școlare, cadru didactic și inspector metodist, cu misiunea de a împărtăși din experiența dobândită în decursul anilor, relațiile cu Mihai Eminescu.

⁶³ Într-o primă etapă, a fost obținut spațiul care era în relație cu scara a doua a clădirii muzeului, apoi au fost în atenție spațiile din zona nordică a ansamblului, inclusiv

Expozițiile temporare au devenit o formulă de adresare curentă în concordanță și cu calendarul aniversărilor, comemorărilor, evocărilor anuale, reținând atenția mijloacelor de popularizare în rândul publicului. O serie de evenimente de mare amploare au impus ca întregul spațiu al muzeului să fie gazdă a unor expoziții temporare. Aceste situații au dus la renunțarea menținerii, în spațiul central, a expoziției permanente. Mai mult, pentru organizarea și a altor forme de manifestări cu publicul în incinta muzeului, s-a procedat la amenajarea ad-hoc a spațiului⁶⁴, a redistribuirii mobilierului. Menționăm că am optat⁶⁵ pentru manifestări în care vârsta și gradul de receptivitate primau, oferind participanților o varietate de acțiuni: seri muzeale, șezători, întâlniri cu personalități, conferințe, lansări de carte, concursuri „Cine știe răspunde”, simpozioane, sesiuni de comunicări științifice.

În compunerea actului informativ, pe lângă contribuțiile celor care au prezentat comunicări, am asigurat și momente recreative, în partea a doua a programului, constând în recitaluri de poezie, concerte corale sau instrumentale⁶⁶.

O altă ipostază a Muzeului Arhivelor Statului a fost aceea de gazdă a unor manifestări internaționale. Un exemplu l-a constituit Masa Rotundă a conducătorilor de Arhive reuniți la București⁶⁷, în toamna anului 1969, pentru a dezbate probleme curente ale activității arhivistice. Interesul manifestat pentru exponatele care făceau referință la istoria fiecărei țări participante, ca și pentru istoria ansamblului Mihai Vodă ne-a confirmat că se pot obține rezultate prin organizarea unor expoziții și manifestări conjuncturale, valorificând bogatul

---

sala de ședințe, pivnița din latura vestică, coridorul de la etajul I, din latura sudică (parțial).

⁶⁴ Din momentul când s-a trecut la organizarea de manifestări în spațiul sălii mari, acesta a fost conceput ca un adevărat teatru elisabetan, procedându-se la readaptarea lui în funcție de genul acțiunii. Aceste expoziții și manifestări au oferit participanților posibilitatea de a fi atât beneficiari ai actului cultural științific, cât și furnizori de mărturie elocvente.

⁶⁵ La modă fiind organizarea de manifestări la care să ai prezenți oameni de toate vârstele, am preferat să abordez diferențiat tema, pe contingente de vârstă și de nivel de pregătire, astfel că, prin modul de adresare-receptare să fim într-o fericită relație cu participanții. Mai mult, atunci când era vorba de cei tineri, în program integram aportul acestora la evocarea respectivă.

⁶⁶ Cu contribuții valoroase ale actorilor, muzicienilor, formațiunilor corale; amintim, în acest sens, pe actorul Dinu Ianculescu, corul „Pro Muzica”, dirijat de prof. univ. Iovan Miclea etc.

⁶⁷ *Cronica A XI-a Conferință Internațională a Mesei Rotunde a Arhivelor*, 23-27 septembrie 1969, în „Revista Arhivelor”, anul XII, nr. 2, 1969, p. 285-294.

tezaur arhivistic al României. Un alt exemplu l-a constituit reuniunea Comitetului Internațional de Sigilografie⁶⁸. A fost un bun prilej de a face cunoscute atât caracteristicile sigiliilor românești în evoluția lor, cât și prezența în Arhivele românești a documentelor emanate în diverse țări, relevând varietatea reprezentărilor heraldice. Totodată, s-a evidențiat activitatea de confecționare, prin folosirea diverselor tehnologii, a reproducerilor de pe asemenea sigilii. Acțiunea găzduită în anul 1979 s-a constituit și ca o repetiție generală pentru examenul anului 1980, când România a găzduit amplă manifestare a Congresului Internațional de Istorie, Muzeului Arhivelor Statului revenindu-i nobila misiune de a organiza o bogată expoziție de documente⁶⁹, cu referință la istoria României și la relațiile cu alte țări. Semnificativă a fost și prestația pentru Congresul Internațional de Istoria Tehnicii, găzduit de România în anul 1981, prilej de prezentare a numeroase mărturii documentare referitoare la evoluția tehnicii, la contribuții românești în variate domenii de promovare a unor soluții remarcabile, precum și interesul manifestat în decursul anilor pentru asemenea rezolvări⁷⁰.

Prin modul de depistare, selectare, expunere a mărturiilor referitoare la temele abordate, acțiunile respective s-au bucurat de o atenție deosebită din partea participanților.

Muzeul Arhivelor, în calitate de muzeu național⁷¹, a participat la organizarea unor expoziții în localități din țară. Amintim, în acest sens, expozițiile organizate la Bacău (*Nicolae Iorga* – 1965⁷²; *Vasile Alecsandri* –

---

⁶⁸ Maria Dogaru, *Expoziția internațională de sigilografie*, în „Revista Arhivelor”, anul LVI, vol. XLI, nr. 3, 1979, p. 345-349. Expoziția a fost organizată în luna septembrie 1979.

⁶⁹ Ioana Burlacu, *Activități ale Arhivelor Statului prilejuite de cel de al XV-lea Congres Internațional de științe istorice*, în „Revista Arhivelor”, anul LVII, vol. XLII, nr. 3-4, 1980, p. 396-397.

⁷⁰ Ana-Cristina Halichias, *Contribuția Arhivelor Statului din R. S. România la desfășurarea lucrărilor congresului*, în „Revista Arhivelor”, anul LVIII, vol. XLIII, nr. 4, 1981, p. 424-426, referință la expoziția organizată în incinta Muzeului Arhivelor.

⁷¹ La organizarea expoziției documentare s-a avut în vedere evidențierea istoriei scrisului, a cancelariilor, instituțiilor emittente, personalităților care au desfășurat activitate în arhive.

⁷² Expoziția *Nicolae Iorga* a fost organizată în holul central al Casei de Cultură din Bacău. Prin amplasamentul edificiului în centrul orașului, prin manifestările incluse, expoziția atrăgea zilnic numeroase persoane care au avut prilejul să cunoască mărturiile expuse.

1966⁷³), Suceava (*Putna 500 – 1966*⁷⁴), Năsăud (*Centenar George Coșbuc – 1966*⁷⁵), Timișoara (expoziție permanentă la sediul Arhivelor Județului Timiș – 1985⁷⁶), *Brăila 625* (1992⁷⁷).

În acest context considerăm necesar să explicăm metamorfoza denumirii muzeului. Dacă în vremea predecesorilor lui Dimitre Onciul și chiar în timpul lui prezentau publicului numai valorile teaurizate de Arhivele Statului, urmașii acestora au recurs la integrarea în expoziții și a mărturiilor care, la momentele respective, erau componente ale unor arhive sau colecții particulare, astfel că după anul 1926 definiția de Muzeul Arhivelor Statului nu mai era în concordanță cu realitatea, în condițiile în care se făcea, adeseori, apel la mărturiile deținute de terțe persoane. Cu această realitate s-a confruntat și subsemnatul după 1964, când, în expozițiile temporare, am apelat la deținătorii de înscrisuri, medalii, insigne, numismatică, filatelie ș.a. Astfel am ajuns la concluzia că era necesar să

---

⁷³ Expoziția *Vasile Alecsandri* a beneficiat, la Bacău, de condițiile menționate mai sus.

⁷⁴ Expoziția a fost organizată în colaborare cu Muzeul Județean Suceava, s-a bucurat de un generos spațiu de expunere (930 m.p.) și o bună conlucrare a tuturor factorilor care au contribuit la amenajarea ei. Răsunetul a fost deosebit, reacțiile numerosului public reprezentând o răsplată pentru munca depusă. Concomitent cu coordonarea organizării expoziției am participat, în calitate de consultant, la realizarea filmului documentar *Putna 500* (regizori Sergiu Huzum, Octav Ioniță, Studioul cinematografic de actualități „Alexandru Sahia” București). Vezi: cronică *Expoziția Putna 500*, în „Revista Arhivelor”, anul IX, nr. 2, 1966, p. 199-200. Menționez că la data întocmirii cronicii am redactat circa 18, dar au apărut doar două. Explicația: intervenind, în luna august 1966, Consfătuirea de la București a partidelor comuniste și muncitorești, s-a impus o revizuire a raporturilor cu bisericile din țările respective, astfel că și regimul din România a trebuit să realizeze o aparentă răcire în relațiile cu Biserica Ortodoxă.

⁷⁵ Expoziția *George Coșbuc* a fost dedicată centenarului nașterii poetului și a fost organizată în incinta Muzeului din Năsăud. Amploarea evenimentului a permis preluarea a trei săli mari, în care au fost reunite mărturiile din arhive, biblioteci, colecții particulare, precum și creații ale artiștilor plastici inspirați de opera poetului. Integrată în suita de manifestări, expoziția a reunit, în zilele sărbătoririi centenarului, o numeroasă participare. Vezi: Ion Rusu, *G. Coșbuc*, în „Revista Arhivelor”, anul IX, nr. 2, 1966, p. 201-204.

⁷⁶ Expoziția a fost concepută ca o expoziție permanentă, la parterul localului Arhivelor Statului din jud. Timiș. A fost realizată cu participarea efectivă a Muzeului Banatului. Vernisajul a avut loc în aprilie 1985, oferind spre cunoaștere semnificative mărturii care evidențiau valoarea tezaurului deținut, precum și modul cum evenimentele prezentate se conjugau cu episoade din istoria națională și locală.

⁷⁷ Organizată în incinta Clubului Polițiștilor, expoziția a oferit deținătorilor tezaurului arhivistic brăilean posibilitatea de a evidenția evoluția localității, reflectată în stampe, iconografie, ilustrații, publicații.

renunțăm, în cazul muzeului, la denumirea de „Statului”. Ne-am bucurat timp de două decenii (1965-1984) de participările colecționarilor particulari⁷⁸, aceștia fiind onorați că valorile deținute de ei puteau fi cunoscute de publicul larg. Astfel, în anul 1967, la organizarea expoziției „Mărăști, Mărășești, Oituz”, pe lângă mărturiile cu referință la actele de eroism ale apărătorilor gliei, componente ale fondului instituției organizatoare, am beneficiat de o serie de scrisori ale unor combatanți, corespondență cu familiile⁷⁹, reflectând stările sufletești, interesul pentru situația celor lăsați acasă.

Raporturile cu colecționarii⁸⁰ au condus la o diversificare a genurilor de exponate folosite, la un grad sporit de atractivitate a manifestărilor, constituindu-se, totodată, într-o formulă de evidențiere a mărturiilor trecutului, oferind spre cunoaștere tezaurul din Fondul Arhivistic Național, cât și un prilej de dialog cu posesorii de arhive, determinându-i⁸¹ pe aceștia să ofere, ca donații sau achiziții, mărturiile deținute. Faptul că prin intermediul Muzeului Arhivelor aceste persoane au ajuns la Arhivele Statului este notabil și, mai ales, de reținut și în prezent, considerând ca imperioasă necesitatea de a face acum, la cumpăna veacurilor și a mileniilor, să renască Muzeul Arhivelor pentru ca pe această cale istoria instituției Arhivelor Statului, a cancelariilor, a scrisului, a modului de validare a formularului, a miniaturisticii să fie cunoscute ca sacru patrimoniu național.

Evenimente anterioare sărbătoririi a 50 de ani de existență a Muzeului Arhivelor, în anul 1976⁸², experiența dobândită pe parcursul anilor m-au determinat, încă din 1969, să prevăd pe termen lung o serie de acțiuni care să integreze muzeul în cadrul Centrului național de cinstit și evocare a lui Mihai Viteazul. În acest sens, am întocmit o documentație pentru preconizatele secțiuni în cadrul Muzeului Arhivelor.

Facem mențiunea că ansamblul istoric Mihai Vodă (clopotnița, biserica, pivnița, reprezentative pentru finalul de veac XVI⁸³, restul zidurilor cu

⁷⁸ Din cei mulți care, pe parcursul anilor, au fost colaboratori constanți, amintim în acest context pe Eugen Teodoreanu și George Buzdugan.

⁷⁹ Scrisori din colecția *Filip Segal*, din București.

⁸⁰ Evoluția raporturilor cu colecționarii particulari a facilitat situația ca la lansarea temei și a termenului de realizare a unei expoziții să primesc de la aceștia mărturiile ce le dețineau cu referiri la problema preconizată.

⁸¹ Pe această cale, arhive ale artiștilor plastici Paul Molda, Ioan Schmit Faur, ale poetului Iustin Ilieșiu ș.a. au fost achiziționate de Arhivele Statului.

⁸² „Revista Arhivelor”, anul LIII, vol. XXXVIII, nr. 4, 1976, p. 364-380.

⁸³ Relicve care au cunoscut evoluția, inclusiv cercetările și restaurările din secolul XX, sub auspiciile Comisiei Monumentelor Istorice. Vezi: „Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice”.

modificările survenite în timp⁸⁴, precum și construcțiile secolului XX⁸⁵) putea găzdui acest preconizat Centru național, care să reunească tot ceea ce, pe parcursul anilor, a făcut referință la epoca și personalitatea voievodului, domn unificator de neam și țară.

De la documentele emenate din cancelaria lui Mihai Viteazul și din cele străine contemporane lui, la mărturiile ulterioare, care-i evocau faptele, la modul cum s-au transmis în conștiința urmașilor, toate acestea urmau să fie reunite și puse la dispoziția celor interesați de a ști ce au făcut predecesorii pentru evocarea faptelor domnitorului unificator.

Aici, literatura istorică, cea beletristică (pentru copii și maturi), filmul (documentar și artistic), muzica (toate genurile), artele plastice, filatelia, costumele, armamentul, fortificațiile, așezările umane ș.a. se puteau constitui într-un panteon al cinstirii bravului erou, deziderat care n-a putut să devină realitate. La sfârșitul anului 1983, am fost îndepărtat de la conducerea muzeului⁸⁶, primind însărcinări care vizau activitatea expozițională în teritoriu.

A urmat anul 1984, când s-a hotărât soarta ansamblului istoric Mihai Vodă. Dacă, după anul 1977, când s-a dispus trecerea la proiectarea și edificarea Casei Republicii, prin metamorfozarea unei mari zone limitrofe fostei vetre a Arsenalului Armatei, primele etape de proiectare și avizare au preconizat⁸⁷ păstrarea ansamblului istoric Mihai Vodă, ulterior, după a cincea etapă, s-a dispus, de către „conducerea superioară de partid și de stat”, îndepărtarea acestuia.

Pentru atenuarea reacțiilor provocate⁸⁸ de demolările din București, și nu numai, s-a impus ca măsură, care s-a dovedit înșelătoare, translatarea⁸⁹ bisericii

⁸⁴ La vechile construcții s-a intervenit, în unele cazuri, cu ample modificări pe parcursul anilor. Au fost realizate chiar și completări. Cităm cazul locuinței pentru directorul general al Arhivelor Statului, donjonul de la punctul de convergență a laturii de nord cu cea de vest, toate având, prin preocuparea și competența arhitecților, o linie care a oferit ansamblului nota de unitate.

⁸⁵ Ca lucrări distincte, din secolul XX, care au completat ansamblul amintim turnul-clopotniță de pe latura sudică, palatul Muzeului Arhivelor Statului, casa parohială.

⁸⁶ Măsură adoptată de conducerea D.G.A.S.

⁸⁷ D.A.N.I.C., Fototecă, Album cu fotografiile proiectelor premergătoare ridicării edificiului Casei Republicii.

⁸⁸ Demolările întreprinse pentru a conferi Capitalei un nou aspect urbanistic și arhitectural au fost realizate fără a respecta tezaurul arhitectural și artistic, fără o preocupare de a prezerva monumentele evocatoare ale trecutului, ale valorilor transmise până la noi.

și a clopotniței, iar restul ansamblului a fost dinamitat, pentru a permite buldozerelor să înlăture popina pe care fusese ridicat acest ansamblu. Încă o dată a biruit ignoranța și servilismul, înlăturându-se posibilitatea găsirii unei soluții de coabitare între această sacră relicvă și noua Casă a Republicii. Mai mult, cu trâmbițe și surle s-a mediatizat⁹⁰ măsura salvatoare adoptată și ce fericită reamplasare se asigură bisericii și clopotniței. S-a vorbit chiar și de o zonă de protecție în jurul acestora, pentru a se respecta prevederile în vigoare referitoare la monumentele istorice. Dacă translatarea a fost o reușită tehnică, locul și modul de amplasare s-au dovedit a fi o profanare a noțiunii de monument istoric.

Restul ansamblului, inclusiv palatul Muzeului Arhivelor, a fost demolat⁹¹ prin dinamitare. Cât de ușor ne-am despărțit de un valoros edificiu, care, incluzând soluții remarcabile, ca proiect și execuție, conferea construcției caracteristicile școlii românești de arhitectură a acestui veac! Să nu uităm faptul că în Capitala României, la început de veac XX, au fost inițiate și concretizate numai trei proiecte menite anume să găzduiască muzee: Muzeul de Istorie Naturală „Grigore Antipa”⁹², Muzeul Național „Carol I”⁹³, care astăzi

---

⁸⁹ Translatare efectuată de echipa de specialiști coordonată de ing. Eugen Iordăchescu, autorul proiectului brevetat. Vezi: Eugen Iordăchescu, *Translatarea construcțiilor*, București, Editura Tehnică, 1986.

Operațiunile realizate în cazul bisericii și clopotniței de la Mihai Vodă, prezentate de: arhitecții Lidia Anania, Cecilia Luminea, Livia Melinte, Ana-Nina Prosan, Lucia Stoica, Neculai Ionescu-Ghinea, *Bisericile osândite de Ceaușescu, București 1977-1989*, București, Editura Anastasia, 1995, p. 72-74, text și fotografii redând diversele momente ale translatarei.

⁹⁰ Corneliu Vadim Tudor a asigurat cititorii publicației „Săptămâna” că monumentele – biserica și clopotnița – vor fi integrate într-o spațioasă piață, bucurându-se de optime condiții pe noua vatră de amplasare. Timpul a demonstrat falsitatea celor afirmate. Cele două relicve ale fostului ansamblu se află înghesuie între blocuri, cu o distribuție neconformă cu axul care exista între clopotniță și biserică.

⁹¹ Sunt impresionante fotografiile realizate discret, pe parcursul anilor 1985-1986, de către fostul arhivist Mircea Voiculescu, acesta, cu amabilitate, punându-le la dispoziția celor care, ulterior anului 1990, au elaborat diverse lucrări. Câteva au fost reproduse în „Revista Arhivelor”, anul LXVII, vol. XLV, nr. 1, 1990, coperta și la rubrica *Evocări*: Virgiliu Z. Teodorescu, *Ansamblul monumental istoric și de arhitectură Mihai Vodă*, p. 3-13.

⁹² Clădirea muzeului, realizată între anii 1904-1906 după concepția lui Grigore Antipa și proiectul ing. Rocco, de la Direcția Pescăriilor, a fost inaugurată la 24 mai 1908. Vezi: I. Lepși, *Muzeul Național de istorie naturală*, în „Boabe de grâu”, anul II, nr. 1, ianuarie 1931, p. 8-20; *București - călăuza Capitalei și a expoziției*, p. 36; D.A.N.I.C., Fototecă I 818; Constantin Kirîțescu, *Portrete*, București, 1985, p. 174; Aristide Ștefănescu, *Ghidul Muzeelor*, București, Editura Sport-Turism, 1984, p. 50-53.

adăpostește Muzeul Țăranului Român, și construcția de la Mihai Vodă pentru Muzeul Arhivelor Statului! Celelalte muzee create pe parcursul anilor au fost adăpostite în edificii (case, palate) adaptate⁹⁴ noilor funcționalități.

Regretabil, în cazul ansamblului istoric Mihai Vodă și predilect al muzeului, este faptul că înainte de momentul demolării nu s-au făcut fotografii și filmări privind arhitectura, pictura ș.a.

În condițiile mutării patrimoniului aflat la Muzeul Arhivelor, la începutul anului 1985, s-au dispersat componentele în diverse locuri. În lunile care au urmat, am încercat să le recuperăm⁹⁵, însă n-am reușit în totalitate. Mai mult, în condițiile anului 1986, când deja eram transferat în cadrul Serviciului de Metodologie și Control, piesele adăpostite la demisolul clădirii din Complexul Militari au fost supuse unui aspru proces de „selecționare” după criterii nemuzeografice, care a dus la îndepărtarea multora din exponatele adunate în decursul anilor, folosite la organizarea de expoziții și alte manifestări cultural-științifice. A fost un act premeditat, cu intenția de a nu se mai permite să se vorbească în viitor despre Muzeul Arhivelor. Factorii de decizie n-au intervenit pentru a stopa o asemenea agresiune. Dureros, dar așa a fost.

Acum se pune problema: este necesar un Muzeu al Arhivelor? Personal, consider că da. Argumentez pornind de la amintirile deziderate ale înaintașilor⁹⁶, dar mai ales de la necesitatea ca acum și în viitorul apropiat să stăpânim procesul de rapidă metamorfoză a societății, care tinde la o neglijare a relicvelor

⁹³ *Muzeul de artă națională „Carol I”* a fost conceput ca o grandioasă construcție ridicată eșalonat, pe parcursul a mai multor decenii. Piatra de fundație a fost pusă la 17 iunie 1911, în prezența principelui Ferdinand și a membrilor familiei princiare, a reprezentanților vieții politice și științifice. Proiectul a fost elaborat de arh. Nicolae Ghica-Budești, care a și coordonat lucrările de construcție. Funcționalitățile clădirii au fost diferite de la deceniu la deceniu. Vezi: „Calendarul Minerva 1913”, București, p. LXXVIII; Fr. Șirato, *Muzeul de artă națională „Carol I”*, în „Boabe de grâu”, București, anul III, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1932, p. 74-87.

⁹⁴ Cu excepția muzeelor memoriale și a caselor-muzee, restul instituțiilor muzeale au fost amplasate în clădiri care au avut anterior alte funcționalități. A se vedea situația Muzeului Național de Istorie a României, Muzeului Militar Național, Muzeului Literaturii Române, Muzeului de Istorie și Artă al Municipiului București ș.a.

⁹⁵ În momentul evacuării am primit misiunea de a reuni fostele componente ale Muzeului Arhivelor. Rezultatul a fost necorespunzător, determinat de dispersarea lor la diverse depozite, iar spațiul obținut la demisolul unui pavilion din Complexul Militari a fost afectat de inundațiile și de aburul degajat de țevile sparte ale rețelei de termoficare.

⁹⁶ Deziderate formulate în prevederile regulamentare, demersurile făcute către factorii de decizie ai timpului.

trecutului⁹⁷, o ignorare a importanței acestora în studierea și elaborarea de lucrări cu caracter istoric. Se vorbește astăzi, ca și ieri, de o lucrare care să trateze sintetic istoria României. Se ignoră însă faptul că elaborarea unei asemenea lucrări de anvergură este rodul unei operațiuni de sintetizare a tot ceea ce se cunoaște ca istorie locală și de analiză critică a tuturor acestor izvoare. Ca atare, monografiile despre sate, comune, văi, județe, provincii istorice sunt „cărămizile” viitorului edificiu – tratatul de istorie. Este însă elementar și plauzibil: nu avem „cărămizile”, nu avem cu ce construi edificiul dorit. Ceea ce a fost preocuparea generațiilor din secolul al XIX-lea trebuie să redevină misiune și pentru actualele generații de istorici. Muzeul Arhivelor poate fi, în acest sens, orientat să ofere vizitatorilor mărturii care să clarifice ce și cum păstrăm din arhivele create de terțe instituții, întreprinderi etc.

De asemenea, Muzeul Arhivelor poate cultiva în rândul vizitatorilor respectul pentru relicvele trecutului, constituindu-se și în stimulent pentru potențiali ofertanți în vederea completării Fondului Arhivistic Național.

Pentru noile generații de istorici, ca și pentru publicul larg, informațiile oferite în mod nemijlocit pot constitui un benefic îndrumător.

Nutrim speranța că o analiză atentă va contribui la adoptarea măsurilor necesare renașterii Muzeului Arhivelor, la reintegrarea lui în muzeografia românească, având nu numai un rol informațional, dar și de formare a unei atitudini salvatoare pentru soarta arhivelor.

Résumé

Chercheur et amateur passionné des musées, V. Z. Teodorescu fait un plaidoyer pour un futur musée des archives, en remémorant sa vaste expérience personnelle en tant que muséographe et organisateur du musée des archives. Ce musée a fonctionné dans le complexe architectural monastique Mihai Vodă, qui est tombé victime de l'enthousiasme démolisseur du régime communiste.

L'auteur est convaincant dans son argumentation pour la nécessité d'une renaissance du musée des archives, conformément à la mission même des archives: préserver et faire connaître au public le patrimoine archivistique national. Les deux institutions, archives et musée, lui semblent d'ailleurs parfaitement complémentaires,

---

⁹⁷ Comportament care se manifestă ca ceva firesc, într-o etapă de tranziție de la vechea la noua societate.

même si l'existence du musée des archives roumaines n'a pas été matérialisé qu'après la Grande Guerre, quand les Archives de l'État ont pu mobiliser (sous la direction de Dimitre Onciul) des ressources matérielles et les admirables énergies des plus importants architectes de l'époque: Cristofi Cerchez, Nicolae Gabrielescu, Alexandru Băicoianu et Petre Antonescu.

L'ensemble muséal Mihai Vodă, dont l'auteur nous offre une description détaillée, a accueilli de grandes manifestations scientifiques: l'exposition dédiée à l'héritage byzantin dans la culture et l'histoire roumaines, à l'occasion du Congrès International de Byzantinologie (1924), la célébration de 10 ans de la Grande Union. Le musée a également accueilli des séances de la Société Numismatique Roumaine, de la Société des Amis de Bucarest, de la Commission Héraldique.

À partir de 1964, quant il devient directeur du musée, l'auteur nous raconte sa contribution à la variation des activités du musée, par des actions diverses: soirées musicales, rencontres du public avec les personnalités culturelles, des conférences, des présentations de livres, des concours, des symposiums, des exposés scientifiques etc. La série d'expositions thématiques a été continuée à l'occasion des Congrès internationaux tenus à Bucarest: sceaux roumains (1979), documents concernant les relations diplomatiques de la Roumanie (1980), l'évolution de la technique et des contributions roumaines (1981).

Un changement de la dénomination du musée a eu des effets favorables pour son activité: le Musée des Archives de l'État, devenu Musée des Archives, a pu attirer plusieurs contributions des particuliers à l'enrichissement du patrimoine archivistique expose.